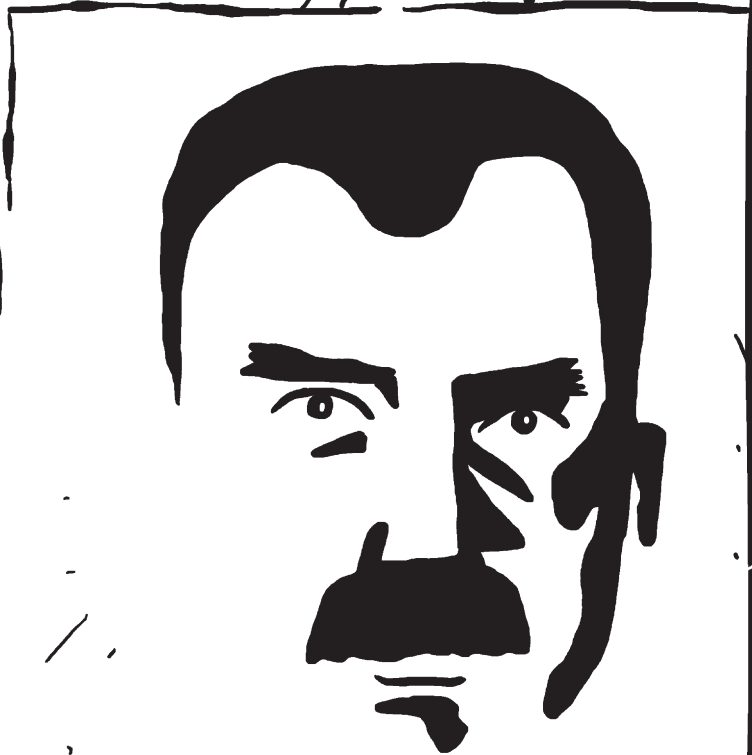

G E O R G E

O R W E L L

LEDA

GEORGE

1984

ORWELL

LEDA 2021

PŘELOŽIL JAN KALANDRA

ILUSTROVAL JINDŘICH JANÍČEK

ČÁST PRVNÍ

1

Byl jasný, studený dubnový den, hodiny zrovna odbíjely třináctou. Winston Smith s bradou přitisknutou na hrud', aby se ochránil před lezavým větrem, urychleně vklouzl skleněnými dveřmi do areálu Domů vítězství, jenže ani tak nezabránil tomu, aby s ním dovnitř nevniklo mračno hrubého prachu.

Chodbou čpěl zápach vařeného zelí a starých hadrů. Na konci byl na zed' připnutý barevný plakát, větší, než by se do vnitřních prostor hodilo. Zachycoval obří obličej přes metr na šířku – tvář asi pětáctýřicetiletého muže s hustým černým knírem a ostrými, i když pohlednými rysy. Winston zamířil rovnou ke schodišti. Zkoušet přivolat výtah nemělo cenu. I v nejlepších dobách býval v provozu jen nárazově, momentálně se navíc přes den elektrina vypínala. Důvodem byla hospodářská kampaň v rámci příprav na Týden zášti. Jeho byt se nacházel až v sedmém patře a Winston, jemuž bylo devětatřicet a nad pravým kotníkem měl bércový vřed, k němu ztěžka supěl a cestou si musel několikrát odpočinout. V každém poschodí ze zdi naproti výtahu zíral tentýž plakát s obličejem v nadživotní velikosti. Byl vyvedený onou důmyslnou technikou, kdy oči na obraze pozorovatele neustále sledují, kamkoli se hne. VELKÝ BRATR TĚ VIDÍ, stálo pod ním.

Uvnitř bytu zrovna jakýsi medový hlas předčítal seznam údajů, které se podle všeho týkaly výroby surového železa. Vycházel z podlouhlé kovové desky podobné matnému zrcadlu, jež

byla zasazena do stěny po pravé ruce. Winston otočil knoflíkem a hlas se ztišil, pořád mu nicméně bylo rozumět. Zařízení (jmenovalo se telemonitor) se dalo ztlumit, ale úplně vypnout nešlo. Pomenší a křehký muž, jehož útlost ještě umocňovaly modré montérky sloužící jako stranická uniforma, popošel k oknu. Vlasy měl nápadně světlé, tváře přirozeně červené a kůži zhrublou zrnitým mýdlem, tupými žiletkami a zimou, která právě skončila.

Svět venku dýchal i přes okenní sklo chladem. Dole na ulici zvedaly drobné spirálovité víry prach s cáry papíru, a přestože svítilo slunce a nebe bylo křiklavě modré, působilo všechno s výjimkou všudypřítomných plakátů zdánlivě bezbarvě. Ostře řezaná tvář s černým knírem shlížela na město z každé viditelné plochy v okolí. Jedna visela i na průčelí protějšího domu. Tmavé oči nad nápisem VELKÝ BRATR TĚ VIDÍ se zarývaly hluboko do Winstonových. Dole, v úrovni ulice, se ve větru trhaně třepotal další plakát s natrženým rohem. Strídavě odhaloval a zakrýval jediné slovo: ANGSOC. V dáli mezi střechami slídl vrtulník, na chvíli se jako vážka zavěsil do vzduchu, načež mohutným obloukem vystřelil pryč. Policejní hlídka, která lidem špicluje za okny. Z těch si ale nikdo nic nedělal. Na pozoru se člověk musel mít jen před Myšlenkovou stráží.

Hlas z telemonitoru za Winstonovými zády bez přestání omílal cosi o surovém železe a překračování plánu Deváté tříletky. Přístroj na stěně signál současně přijímal i vysílal. Uměl zachytit každý zvuk silnější než tichoučkový šepot, a dokud se nájemník držel v zorném poli jeho kovové desky, byl navíc nejen slyšet, ale i vidět. Pochopitelně se nedalo nijak zjistit, jestli ho sledují právě teď. Dalo se jedine odhadovat, jak často nebo podle jakého klíče se Myšlenková stráž napojuje na ten který přijímač. Nešlo ani vyloučit, že nepřetržitě sleduje úplně všechny. Jednoznačně se však mohla na kohokoli napojit, kdykoli se jí zachtělo. Člověk musel žít – a ze zvyku, který se stal pudovou záležitostí, nakonec taky žil – s vědomím, že každý zvuk, který vydá, někdo slyší

a každé jeho hnutí někdo vidí a zkoumá, tedy pokud zrovna není tma.

Winston se od telemonitoru nadále držel zády. Bylo to tak bezpečnější, byť dobře věděl, že i záda na jednoho leccos prozradí. Kilometr odtud se nad umouněnou městskou krajinou tyčila obří bílá budova Ministerstva pravdy. Jeho pracoviště. Tohle, blesklo mu s pocitem odporu hlavou, tohle je Londýn, hlavní město Aerodromu jedna, třetí nejlidnatější provincie v Oceánii. Pokusil se z paměti vydolovat dětskou vzpomínku, jež by mu prozradila, jestli to tady bývalo takové odjakživa. Nacházela se tu už tehdy takhle panorámata polorozbořených domů z devatenáctého století se zdmi podepřenými zčernalým trámovým, s okny zalátanými lepenkovými pláty a se střechami z vlnitého plechu, jejichž splašené zahradní zdi se boulí do všech stran? Nebo ty rozbombardované proluky, kde víří prach z cihel a kde ze sutin tu a tam vzejde podběl, či ona místa, kde kdysi bomby zanechaly větší kráter, v němž vyrašily zaneřádné kolonie dřevěných chatrčí připomínajících kurníky? Nebylo to k ničemu, vzpomínky nepřicházely: z jeho dětství zbyla leda řada zářivých výjevů bez jednotného pozadí, povětšinou nesrozumitelných.

Ministerstvo pravdy – v novomluku Pramin* – se pronikavě lišilo od všeho dalšího na dohled. Gigantická stavba ve tvaru pyramidy ze zářivě bílého betonu se terasu po terase vypínala do třísetmetrové výše. Z místa, kde Winston stál, se ještě jakžtakž dala přečíst trojice stranických hesel, vyvedená na bělostném průčelí uhlazeným kontrastním písmem:

VÁLKA JE MÍR
SVOBODA JE OTROCTVÍ
NEVĚDOMOST JE SÍLA

---

* Novomlův byl úředním jazykem Oceánie. Pojednání o jeho členění a slovtvorbě naleznete v Příloze.

Šuškalo se, že Ministerstvo pravdy má tři tisíce místností nad zemí a stejný počet v podzemních prostorách. V Londýně stály už jenom tři další budovy podobného vzhledu a majestátu. Okolní architekturu zastíňovaly do té míry, že se ze střech Domů vítězství dalo dohlédnout na všechny zároveň. Sídčila v nich čtyři ministerstva, mezi něž byl rozdělen státní aparát Oceánie. Ministerstvo pravdy, do jehož gesce spadalo zpravodajství, zábava, školství a umění. Ministerstvo míru, které se zabývalo válkou. Ministerstvo lásky, jež v zemi udržovalo právo a pořádek. A Ministerstvo dostatku, které mělo na starost hospodářství. V novomluvu se jim říkalo Pramin, Mimin, Lamin a Domin.

Opravdovou hrůzu však budilo pouze Ministerstvo lásky. Jeho úřad neměl jediné okno. Winston v něm v životě nebyl a dosud se mu přiblížil nanejvýš na půl kilometru. Dovnitř se nedalo vstoupit jinak než s oficiální propustkou, i tak ovšem musel návštěvník nejprve prokličkovat bludištěm propleteného ostnatého drátu, ocelových dveří a skrytých kulometných hnízd. Dokonce ještě i na ulicích směřujících k jeho vnější obranné linii se potulovaly gorily v černých uniformách, ozbrojené oboustrannými obuškami.

Winston se svižně obrátil. Nasadil výraz vyrovnaného optimismu, který bylo záhodno projevit vždy, když se člověk natočil k telemonitoru, a přešel pokojem do skromné kuchyňky. Když v tuto denní dobu odešel z ministerstva, uvědomoval si, že tím obětuje oběd v závodní jídelně, ačkoli doma k jídlu nemá nic jiného než skývu žitného chleba, kterou si musí schovat k zítřejší snídani. Z police zvedl láhev bezbarvé tekutiny s bílým štítkem a nápisem GIN VÍTĚZSTVÍ. Vycházel z ní odporný olejnatý zápach připomínající čínskou pálenku. Nalil si skoro celý hrnek, přichystal se na šok a obrátil ho do sebe jako kapky proti kašli.

Rázem zrudl a z očí mu vytryskly slzy. Průzračný dryák leptal patro jako kyselina dusičná, a když ho člověk pozřel, bylo mu,

jako by ho do zátylku praštili pendrekem. Za chvílička však pálení v břiše odeznělo a svět se Winstonovi najednou zdál o něco radostnější. Z pomačkaného balíčku s nápisem CIGARETY VÍTĚZSTVÍ vytáhl jednu cigaretu a neprozřetelně ji přidržel směrem k podlaze, takže se tabák okamžitě vysypal. Další už uchopil šikovněji. Vrátil se s ní do obýváku a posadil se ke stolu nalevo od telemonitoru. Ze zásuvky vyndal stojánek s perem, lahvičku inkoustu a tlustý sešit formátu A4 s bordó hřbetem a mramorovanými deskami.

Telemonitor v pokoji byl kupodivu umístěný nestandardně. Místo aby ho jako obvykle připevnili na kratší zeď, odkud by s přehledem obsáhl celou místnost, byl zapuštěný do podélné stěny naproti oknu. Stranou od něj se nacházel mělký výklenek, kde teď Winston seděl a který měl asi původně sloužit jako prostor pro regály. Když se do něj vmáčkl a ohlídal si, aby z něj nevyčníval, dokázal – přinejmenším pokud šlo o obraz – z dosahu přístroje uniknout. Pochopitelně ho bylo i nadále slyšet, ale dokud se nepohnul, byl neviditelný. I toto nezvyklé uspořádání místnosti ho koneckonců ponouklo k tomu, co se teď chystal udělat.

Napomohl tomu ovšem i sešit, který před ním ležel. Byl neobyčejně krásný. Vynikal hladkým papírem krémové barvy, vlivem stáří sice už poněkud zažloutlým, zato v kvalitě, jaká už dobrých čtyřicet let nebyla k mání. Winston tušil, že bude patrně ještě o dost starší. Objevil ho ve výloze omšelého vetešnického krámků v jedné chudinské čtvrti (kde přesně to bylo, to už se mu vykouřilo z paměti) a v tu chvíli ho zachvátila nezvladatelná touha onu nádheru vlastnit. Stranáci do obyčejných obchodů (říkalo se tomu „působení na volném trhu“) chodit neměli, ale toto pravidlo se zase tak striktně nedodržovalo, protože existovalo množství předmětů, například tkaničky do bot či žiletky, které by člověk jinde nesehnal. Chvatně se tedy rozhlédl po obou stranách ulice, vklouzl do krámků a sešit si za dva dolary padesát koupil. Nesledoval tím žádný konkrétní záměr, prostě si ho

jen tenkrát v aktovce provinile odnesl domů. Třebaže byly jeho stránky zatím úplně neposkvrněné, už jeho vlastnictví mohlo Winstona kompromitovat.

Ted' se však do něj chystal začít psát deník. Nebylo na tom nic nezákonného (nic vlastně nebylo nezákonné, zákony neexistovaly), ale kdyby se na jeho úmysl přišlo, dalo se se spolehlivou dávkou jistoty předpokládat, že by vyfasoval oprátku, nebo přinejmenším pětadvacet roků v kárném táboře. Winston z hrota pera odsál usazeniny a vrátil ho do stojánku. Tak zastaralé psací náčiní se už nepoužívalo málem ani při podepisování, jenže on si ho stejně obstaral, kradmo a trochu krkolomně, veden představou, že si ten nádherný krémový papír zaslouží pocítit opravdový hrot, místo aby se do něj rylo propiskou. Psát rukou navíc nebyl zvyklý. Až na občasné stručné poznámky se všechno běžně diktovalo do psadla, které ke svému záměru pochopitelně využít nemohl. Namočil pero do kalamáře – a znejistěl. Zamrazilo ho. Jakmile se hrot dotkne papíru, bude rozhodnuto. Drobným, neohrabaným rukopisem stránku nadepsal:

4. dubna 1984.

Odvrátil se. Zaplavil ho pocit naprosté bezmoci. Především neměl sebemenší jistotu, že je opravdu rok 1984. Nějak tak to ale být muselo, protože celkem jistě věděl, že je mu devětatřicet, a žil v přesvědčení, že se narodil v roce 1944 nebo 1945. Jenže stanovit datum aspoň na rok či dva přesně bylo v současnosti už neproveditelné.

A pro koho – začalo mu najednou vrtat hlavou –, pro koho ten deník vlastně píše? Pro budoucnost, pro generace, které teprve přijdou. Na okamžik v myšlenkách setrval nad oním pochybným datem na stránce, než s cuknutím dospěl k výrazu z novomluvu: *stereomyšlení*. Poprvé plně pochopil dosah toho, co tu podniká. Jak chce u všech všudy oslovit budoucnost? Vždyť je to už ze samé podstaty nemožné! Budoucnost se bude jednou buď

podobat přítomnosti, a v tom případě ho odmítne vyslechnout, anebo se vyvine úplně jinak, a pak tu řeší nesmyslné dilema.

Chvíli zůstal zmateně civět na papír. Telemonitor mezitím nasadil řízný vojenský marš. Bylo s podivem, že Winstona rázem opustila nejen schopnost formulovat slovy, co cítí, ale že snad ještě ke všemu zapomněl, co vlastně chtěl původně sdělit. Celé týdny se na tento okamžik připravoval, nikdy mu však nepřišlo na mysl, že bude muset vynaložit i něco jiného než odvalu. Vlastní psaní zvládne přece hravě. Postačí jen svěřit papíru nekonečný, nikdy neutuchající monolog, který se mu celé roky honil hlavou. Jenže teď i tento vnitřní proud slov utichl. Nadto ho začal nesnesitelně svědit bércový vřed. Neodvážil se poškrábat, protože se mu vždycky okamžitě zanítil. Vteřiny utíkal. Nevnímal nic než prázdnotu stránky před sebou, svědění kůže nad kotníkem, řev hudby a přiovilost způsobenou vypitým ginem.

A znenadání začal v návalu paniky psát, aniž si pořádně uvědomoval, co čmárá. Muňky jeho dětského písma pršely na stránku tu výš, tu níž, a cestou z nich opadávala nejdřív velká písmena, pak čárky a nakonec i tečky:

4. dubna 1984. Včera večer kino. Samé válečné bijáky. Jeden fakt dobrý, o lodi plné uprchlíků někde ve Středomoří, kterou bombardují. Diváci se skvěle bavili u záběrů na jednoho parádního tlustocha, co se snažil uplavat, za ním vrtulník, nejdřív bylo vidět, jak sebou ten buřt plácá jako kosatka, pak záběr na hledí kulometu z vrtulníku, a potom už byl jak řešeto a moře okolo něj zružovělo. z fleku šel ke dnu, jako by těmi prústřely nasákl vodu, diváci smíchem vykřikovali, když se potopil. pak ještě ukazovali záchranný člun plný dětí a nad ním vrtulník. byla tam ženská ve středních letech možná židovka seděla vzpřímeně na přídi v náručí s klučinou asi tak tříletým. kluk ječel hrůzou a choulil se jí hlavou na prsa jako by se do nich snažil zavrtat a ta ženská ho objímala